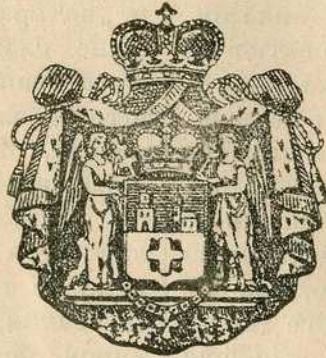

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 10

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 10. марта 1902

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак.)

VI. Љубав.

Може ко имати јаку вољу, оштар ум и акрцат кориснијем знањем и бити свој господар, па опет, кад би он био сам самцат, рецимо, негдје на неком острву, остављен тамо још у дјетињству од људи, којих се не би више ни сјећао, па опет, рекох, у том случају он не би могао бити добар. А ако ко рече, да би, ја питам: „Ко ме? Ко ме, кад он ни за кога и не зна?“ „Сам себи,“ рећи ће когод. Кад би то само била права доброта. Користити би себи могао, хранећи се и т. д., то допуштам, али добар бити, — никада. Јер и ако би он могао да не зна за друга бића, она би ипак постојала. Па какву би вриједност имао његов рад за њих? Никакву, а добро, како смо видјели, има вриједност свеопћу. За то смо и рекли, да један дух само, не може бити добар; уза њ мора бити још барем један други дух, којему ће оно

добро, што га буде радио први дух, моћи бити намијењено.

Да узмогнемо тачно и јасно одредити, који ће рад онога првога духа бити добар овоме другом духу, морамо испитати, који и какав ће у оиће рад његов моћи бити. Како ће се тај рад свакако морати очитовати у одношајима првога духа према другоме, морамо најприје истражити све различите одношаје, који могу између та два духа настати. Прво, што ћемо ту наћи, биће то, да ће се сви ти различити одношаји дати свести у главном на ова два: Први дух хоће све оно, што је по вољи другоме духу, т. ј. он хоће да буде с њим у свему сложен; или он не ће тога, он не ће слоге с њим, већ тражи само оно, што се овоме другом духу не допада. Једно и друго, слога или неслога, управља се по вољи другог духа, коју можемо узети, да се не мијења. Мијења се, рецимо, само воља првога духа.

Ако ова два темељна одношаја испитамо и по њиховој вриједности процијенимо, мораћемо признати, да је први од њих, слога, не само вреднији, него да једино она и вриједи, док неслога не са-

мо што ништа не вриједи, већ управо никуда.

Нема сумње, „слога кућу гради, а неслога разграђује,“ и „слогом расту мале ствари, а неслога све поквари.“ Кад завлада неслога, и „кад је рат, нико ником није брат.“ Онда вуче сватко на своју страну, али нико не може ништа к себи да довуче, јер му други не даду. У таком случају нема ни за кога никаква успјеха ни користи, јер „гдје је свадње, није радње.“ Тако ето „ни за кога није добра кавга,“ и доиста, „од ината нема горега заната.“ Како је ружно, како је гадно видјети два човјека, гдје се „кољу као пси,“ или гдје се „гледају као пас и мачка!“ Колико ли је тек сваком поштеном човјеку мрзак онај, који гледа само, како би друге завадио и „бацио кост међу њих!“ Да, „ласно је кавгу заметнути, ал' је тешко кавзи цевал дати.“ Али како год што онај, „ко чичак сије, драчу пожње,“ тако и онај — Боже, дај! — „ко рат жели, код куће га имао,“ да сам ужије оно, што другоме жели! Онда ће морати и против своје воље признати, да „кућа под лед пада, гдје неслога влада“.

Доиста, браћо моја, „тешко дому, у ком слоге нема,“ а насупрот „гдје је слога, ту је и Божји благослов.“ Сложна су браћа као прUTOви, повезани у сноп. Као што „прут по прут кад хоћеш, али снопа нигда не преломи,“ тако ни сложној браћи нико не науди. „Од сложне браће и ђаволи бјеже.“ У опће, „кад се с братом братац слаже, у свему им Бог помаже; а када се мрзе, кољу, пропадају у невољу.“ За то се и право мисли, да је „слога од Бога, а неслога од злога.“

У којој кући влада слога, у њој је мир, а ми знамо, да „гдје је мир, ту је пир.“ „Мирно срце Бога моли, а немирно сузе рони,“ и „миран сужањ, срећнији је од бана немирна.“ Па кад „од мира глава не боли,“ доиста „мудро је сјести с миром.“ За то не задиркујмо дакле ни у кога, већ пустимо свакога у миру, знајући добро, да „и у бухе жуч има.“

Али и уз најбоље настојање наше тешко ћемо се моћи сачувати, да никада никоме што на жао не учинимо. „И из-

међу светијех има ријечи,“ па како да их не буде међу нама? Него и ако буде ријечи, нек не буде свађе! А ње не ће бити, ако бар један од оне двојице, што се свађају, не буде „на кратко насађен“ и „на крај срца.“ Треба знати, да „од шале глава не боли.“ За то нам и „не ваља свашта к срцу примати“ „Ко сва што за зло прима, онај међу људе нек не иде,“ Ко хоће да се с људима дружи, мора знати, да како год „у сваком житу има кукоља,“ тако да и међу људима има свега. Али ни с ким, па ни с рђавима не тражимо рата, већ иштимо мир са сваким, јер „над ратом хуђега, над миром бољега времена вијек није!“ „С бата нико не изије, а из мира и купус је сладак.“ „Блажени мир“ дакле, кад је тако добар, и „блажени стрпљиви,“ који га својом трпљивошћу подржавају!

За слогом се може тежити на два начина: 1) — док још нема ни ње, ни неслоге — да један дух, рецимо човјечји, тежи само за оним, што по његовом суду жели други дух, или 2) — кад је већ завладала неслога — да се неслога уклони и истом тада, кад је нестало неслоге, опет поврати мир и слога. Оба се та начина тежење разликују само по средствима, док им је сврха једна те иста. У првом се случају тражи слога међу дјвема вољама непосредно, а у другом посредно, т. ј. најприје треба уклонити неслогу, а онда се тек може мислити на слогу.

По првом од ових двају начина настојаће онај човјек, који хоће да буде у слози с другим неким човјеком, да ради све онако, како би то овај сам желио и хтио. Он ће гледати да му што више угоди, ма да знаде, да „није звијери, којој је мучније угодити него човјеку.“ Гдје год може, даваће му „пуном руком,“ а ако сам нема него мало, — „од мала мало.“ Он ће се према њему равнати по прилици као играч према свирцу, те будући да „како свирац свира, онако ваља играти,“ окретаће се и он онако, како то овај буде желио. Кад би га ко видио, како у свему иде само за добром овога човјека, морао би збиља рећи: „Лебди око њега као мати око дјетета.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Како се види, добива овако настојање око слоге особит облик, који нам је свима познат под именом љубави. Та се љубав, наравски, треба равнати према напријед споменутим увјетима. У првом реду и нада све треба она да буде разумна. Нема сумње, разумна љубав вриједи куд и камо више од неразумне, ма да се у много случајева, због неразумијевања, криво просуђује. Таква се на име љубав не осврће ни најмање на оно, што хоће онај, кога љубимо — он може у својем незнању штјети и зло себи —, већ на истинско добро његово. Разуман ће отац и, пр., хотећи да му син буде данас сутра добар и честит човјек, често пута ускратити му оно, што овај жели, а што би му могло шкодити. Неразумно би пак радио, кад би му хтио у свему угађати.

Онај, који хоће да некоме добро учини, мора дакле у првом реду посве добро разумијевати његове потребе. Ту опет мора он прије свега непрестанце имати на уму, да „и муха (или мрав) срце има,“ и да, „што је једном мило, то је другом драго.“ Та, сви ми људи можемо прилично знати, како је другоме, ако по себи просудимо. Истина, не осјећа сваки од нас једнако; неки је на боље, неки на лошије научен. Па ипак, „ако и не зна свако, шта је слано и масно, зна свако, што је врело.“ Тако знаде сваки још и то, да онај, „кога не боли, не тужи,“ и да је „болноме све горко.“ За то није ни најмање лијепо, кад се деси, да који човјек „здрав болесну не разумије,“ или да когод „сит гладну не вјерује.“ То је најбољи знак, да се такав човјек није кадар замислити у кожи болеснога и гладнога. Разуми дакле или бар настој да разумијеш опћене потребе људске, и „гдје знаш, да је мртавац, не питај, што је плач!“

Но осим опћених људских потреба, има сваки од нас још и својих, те „ко хоће кухано, а ко сирово, ко печено, а ко варено.“ И на ове се морамо обазријети, ако хоћемо да коме какво добро учинимо. За то н. пр. „жедна јелом не нуди,“ већ му рађе дај пити! У сваком случају, гдје нијеси посве сигуран, што

треба ономе, коме желиш помоћи, питај то или њега или кога другога! Гдје пак знадеш, што му треба, ту не питај, јер, „ко пита, радо не даје!“ У опће, „здрави се људи не питају,“ већ само болни.

Такво ће нас размишљање довести до увјерења, да ће један те исти чин наш морати на различите људе различито дјеловати. Друкчије на сиромаша, а друкчије на богаташа; другојачије на стара, него ли на млада. Као што „мокрој земљи мало дажда ваља,“ тако је н. пр. и „жалосна и невољна лако расцвијелити.“ Него исто је тако „сиромаша лако помоћи, ал' је тешко онога, који је био богат, па пропао.“ А по готово „сита частити и богата даривати тешко је,“ јер „ситу трбуху и добар хљеб није угодан.“ Тога ради пазимо особито, да помажемо онима, којима треба помоћи, а прођимо се даривања богаташа! Не играјмо се са слабима, да нам се не приговори: Гле, како се с њим „игра као мачка с мишем!“ Немојмо да на нас сиротиња зажали говорећи: „Ви пјевате, а нама кржаве полијећу,“ јер ја вам ево кажем: „Да није сиротиње, не би ни сунце гријало!“

Најобичније средство, којим се служи љубав, јест лијепа ријеч, која особито каткад много вриједи. „Лијепа ријеч гвоздена врата отвара,“ док се „зла ријеч ласно не може заборавити.“ За то, што је „у језику и мед и јед,“ „ријечи треба мјерити, а не бројити.“ Треба пазити, што говориш, јер једном „испуштену ријеч не достиже;“ „ријеч из уста, а камен из руке.“ Говори увијек, што можеш љепше и слађе, по готово, кад „добра ријеч не стоји новаца,“ те се по томе свако, па и највећи сиромашак, може њом да послужи! Јер „ако је Бог све убио, није трпеж и лијепу ријеч.“ С тога, ако се већ никако не можеш отрести тога, да чиниш зло, а ти бар, „ако и зло чиниш, добро говори!“

Колико год мора сваки од нас пазити, да „има медену ријеч,“ толико се мора чувати, да не буде „поганијех уста.“ „Зла уста могу свашто рећи,“ и „језик горе може посјећи него мач,“ али за то је обично „дуг језик биљег кратка жи-

вота,“ те редовно „језик пали, а глава плаћа.“ Због тога, што ето на тај начин „гријех иде из уста, а не у уста,“ „боље је свашто јести, но свашто говорити,“ и „боље је поклизнути ногом него језиком.“ Ако не можемо лијепо што рећи, а ми рађе шутимо! „Која се не рекне, она се не чује;“ за то и „од мучања глава не боли,“ те нигда „не бију шуту него језу.“

Међу тијем слабо користе и најљепше ријечи, ако нијесу искрене и истините. Што ми то хасни, ако ти је „на језику мед, а у срцу јед;“ ако н. пр. „од сприједа ме лијепо гладниш, а од зада цријева вадиш?“ Није лијепо, да се претвараш, да се правиш јагњетом, а јагње нијеси, док у теби „под јагњећом кожом много пута курјак лежи.“ Тада бих морао и нехотице у себи рећи: „Ко га не зна, скупо би га платио,“ а и отворено ти казати: „Што велиш, то мени, што желиш, то теби!“ Не ваља лисичити, већ треба да ти буде „што у срцу, то и на језику,“ т. ј. да ти се с ријечима подударају и мисли.

С претварањем и подмуклошћу сродна је лаж, и како се год не ваља претварати, не ваља ни лагати, ма да се често „лаж прије прими него истина,“ јер више годи од истине. „У лажи није користи,“ за то „срамота је лагати.“ А да лаж не користи, најбоље нам то свједочи, што онај, „ко један пут слаже, други пут залуду каже,“ те се тако „лашцу ни истина не вјерује.“ Него лаж шкоди још нарочито за то, што заводи на много погрјешака. Тако н. пр. „ко радо лаже, радо и краде.“ За то, што „варалица и лажа удробе један пут у млијеко, а други пут баш ни у сирутку,“ још вам једном кажем: „Не ваља шарати, јере ћемо умријети.“ Истинит треба бити увијек, јер „истина сунцем сја.“

Али, која нам је за право корист и од најљепших, па ма и најистинитијих и најискренијих ријечи? Ви, Богу хвала, добро знате, да „ни пас голе кости не ће.“ Тако су ти узалудне и најљепше ријечи, ако не ћеш да помажеш и дјелом. Што то користи, ако кога тек ли-

јепо гладниш? „Бадава га гладниш, ако га не храниш!“ (Наставиће се.)

Поука

— школској дјечи пред св. исповијед —

Говорио Михаило Медаковић, свештеник у Шегестину, на св. Теодора Тирона 1899. —

Драги ученици и мила дјецо!

Кад сам вас уследао мало прије, како журно и весело долазите цркви својој, скупа са својим добрим учитељем, мени је заиграло срце од радости; а сада када добро знам, да сте сви дошли к св. исповиједи и причешћу, и када видим, да сте се сви чисто и лијепо обукли и мирно стали на овоме св. мјесту, још је већа радост у срцу моме. Па, као што имам увијек добру вољу, да вам кажем сваку науку и поуку, казаћу вам и то, зашто се сада радујем? Ваши добри родитељи веселе се, кад им сјеме пшевично или кукурузно, што га они посију на својим њивама, уроди добрим плодом; ваше миле мајке се радују, кад им мала дјечица почну говорити прву ријеч српску, коју од њих чују; па како онда, да се и ја не веселим и не радујем, кад видим, да сте ви, драги ученици, добро разумјели науку Божју, којој вас учим; кад видим, да ви, не само да знате, но и срцем живо осјећате, заповијест црквену, која нас учи, и која нам заповиједа, да треба: „Исповиједати гријехе своје и причешћивати се у поменуше велике постове?“

„Исповиједати гријехе своје?“ Што мислите, мила дјецо, кад ми можемо исповиједити добро гријехе своје? Ја мислим онда, кад добро промислимо, па се сјетимо и ваљано упазимо, што смо све згријешили.

Прије се морамо сјетити на све гријехе своје, па их онда исповједити, јер ако то не учинимо, онда ћемо остати опет гријешни, јер ћемо сами себе само варати, да немамо гријеха. —

Можда сте ви кад год чули и таквих ријечи: „дјеца немају гријеха,“ али ја вас опомињем, да ви таке ријечи и таке поуке не слушате, јер, кад ви не би имали гријеха, не бих вас ја овђе звао, нити би се требали исповједати. Ви имате мале браће и сестара, који још нијесу навршили 7 година живота, па их ја не зовем к св. исповиједи, а ни ваши их родитељи не доводе, а зашто? Што су они мала

дјечица, који не знаду још, што је закон Божји и света воља Његова, па ће им добри Бог лакше и опростити; али ви, који све то знате, па сте још и старији, ви сте грјешни пред Богом, па за то се и требате исповиједати и кајати, те молити се драгоме Богу, да вам опрости гријехе ваше.

Ето, мали Васо, Перо, Јово и Смиља и пуно вас, што од јесенас само идете у школу, чули сте од господина учитеља и од мене пуно пута већ, да требате старијега поздравити, кад га сретнете на путу у школу идући или из школе, јер је то Богу драго; па, ако то нијесте учинили, дјечице моја, онда се одмах сада покајте за тај гријех у души својој, и од данас немојте више никада сличан гријех учинити. То не кошта ништа рећи „помоз' Бог“ или рећи: „добар дан,“ па да те за ту лијепу ријеч заволи Бог и добри људи. Поштујте дакле свакога старијега, а особито поштујте и слушајте свога доброга учитеља, јер он вам је најбољи пријатељ, последије ваших родитеља. Немојте се путем и у школи између себе тући и за косе вући, јер Божја заповијед вели: „Не убиј.“ Не говорите лажно један на другога било пред госп. учитељем, било пред родитељима вашим, јер и то је гријех, с којим убијате добар глас и поштење један другогме, а знате ли, да сам вам казао: „*Бољи је добар глас, него свилен пас,*“ па кад желиш и волиш, за за тебе кажу људи, да си добар, нека ти мило буде, да то исто кажу и за твога друга, комшију и за свакога ближњега твога. — Не мрзите један на другога, па ако се ваши старији и сваде код кућа ваших и ако воде пизму један на другога, ви не чините тако, но у љубави живите, јер је така воља Божја. Идите у цркву и у школу и учите радо и марљиво лекције своје, јер сте чули и знате, да је „лијеност“ смртни гријех. Чисти и умивени долазите и у цркву и у школу, јер сте чули и знате, да је „нечистоћа“ опет смртни гријех. — Све то чините, драги ученици, а више свега љубите драгога Бога, а родитеља своје и све ближње, као сами себе; и онда ћете погодити, што је закон Божји и нећете гријеха имати. — А сада, ако има који, од вас, што сте млађи, да није увијек овако радио, као што закон Божји прописује и наређује, тај нека се искрено покаје у души својој за гријехе своје, нека моли драгога Бога, да му ми-

лостиво опрости гријехе; па нека више никада не чини такве гријехе, јер ће онда још већма драгога Бога увриједити.

Ви старији приступаћете један по један к мени, као и старији људи, па кажите све истинито и отворено, што сте згријешили, ако желите, да вам Бог опрости гријехе ваше.

Свима вама још једном велим, да сви добро послушате поуке и савјете моје; да се увијек Богу молити и да права, честига и добра дјеца будете; па, ако све то учините, и таки будете, благо вама онда дјецо мила, јер тада ће вас св. благослов Божји пратити кроз све вријеме живота нашега. Амин.

Из историје деобе наше са Румунима.

(Наставак.)

Погодба

О помешаним српским и романским општинама пређашње арадске, вршачке и темишварске дијецезе.*

I.

Предмет ове погодбе јесу оне православне црквене општине, у којима Срби и Романи живе, које су се за време највише резолуције од 24. Децембра 1864. у тадашњој арадској, вршачкој и темишварској дијецези налазиле.

II.

Као такве помешане општине имају се све оне у I. означене срп. ром. црквене општине сматрати, у којима станују најмање 100 душа једне народности заједно са толиким истим или већим бројем душа друге народности у црквено-општинској заједници.

III.

У помешаним тачком II. означеним црквеним општинама, стоји свакој странци, Србима као и Романима, и то без разлике јесу ли у већини или у мањини, од воље одцепљење из црквено-општинске заједнице и деобу заједничког црквено-општинског имања потражити, и то било да пређу у дотичну по народности сродну митрополију, или да под јурисдикцијом досадање митрополије самосталну црквену општину образују.

* Ово је Погодба, коју су углавиле делегације и која се спомиње под Бр. 14 записника делегационих.

IV.

На тако потраживање има се деоба без отлагања на ниже означени начин предузети и извести.

V.

Нова црквена општина, која би овим начином постала, може постојати или као самостална црквена општина, ако има средстава да се као така одржи, или може се другој суседној општини adfiltrati.

VI.

Што се тиче црквено-општинског имања, постављају се споразумно ова начела, која важе за обе странке, и то :

1. Од обадвеју странака припозната искључна својина, како покретних тако и непокретних ствари, остаје оној странци, чија је својина, не потпада деоби, и одлучује се пре свега у корист власнику.

2. Заједничке покретне и непокретне ствари подлеже на основу ове погодбе деоби.

VII.

Где има једна или две парохијске сесије, дели се на једнако, а где има више од две сесије, има се на то ићи, да се оне сесије, што преко две претичу са обзиром на све околности што справедљивије поделе.

VIII.

Литургијне и обредне црквене књиге припадају оној странци, на чијем су језику написане, дакле словенске Србима, а романске Романима. Друге покретне црквене ствари деле се на обадве стране по размеру душа, и то колико је могуће у природи, иначе у сходној од странака споразумно углављеној накнади.

IX.

Заједничку цркву задржава уз утврђену накнаду, при иначе једнаким околностима, она странка, која је у већини.

Накнада има бити у готовом новцу или по споразумљењу странака у новчаној вредности сарамерно броју душа.

Накнада се издаје или одма или у течају од највише 5 година. Не одговори ли она странка, која прими исплату на себе, потпуно својој обвези до овог рока, онда има друга странка право или ексекуцију водити или пак и саму цркву уз дотичну на истим основама утврђену накнаду, која се за исти рок испла-

тити има, на себе примити. У случају неодржања примљене обвезе има се безусловно повести ексекуција.

Сви пунолетни једноверни мушки чланови оне странке, која исплату на себе узме, јамче, својим имањем као садужници за тај случај, ако се накнадна свота у уговореном времену потпуно не исплати и по томе има се њихово изрично саизвољење односно изјасњење уз попис свију дотичних чланова по имену у погодбеном записнику назначити. Наравно да овим није други сходан, од странака усвојен начин јамчења и обезбеђења искључен.

X.

За време, док обвезана странка накнаду у смислу IX. тачке потпуно не исплати, служиће се обе странке црквом тако, да се једне недеље у њој дневно богослужење искључиво на словенском језику, а друге недеље опет на романском свршује.

Друге специјалне функције врше се наравно на језику оне странке, којој се чине.

Што се тиче употребе школ. здања, саглашава се, да се тамо, где за поједину странку сопствене школ. зграде нема, у заједничком здању по једна соба свакој странци за поучавање деце даје, а кад у постојећој згради ни две за то згодне просторије не би било, служиће се једном просторијом обе странке на изменце. У осталом има се на то ићи, да свака странка за себе школску зграду добије.

Други заједнички црквено-општински реалитети деле се на обе странке или у природи или у еквиваленту према броју душа. Ако се реалитет не може у природи поделити, онда се исплаћује по начину означеном у IX.

XI.

Одмах по свршеном разделењу и деоби добија свака странка свог сопственог свештеника.

За оне свештенике, који би оваком деобом можда без ужитка остали, водиће бригу дотична јерархија.

XII.

Свака странка сачињава одмах по углављеној деоби засебну црквену општину, конституише се у смислу дотичне црквено-општинске уредбе и управља сама својим црквеним имањем.

XIII.

Изравнање односно разделење општинске

заједнице само се онда има сматрати као свршено и изведено, кад се накнада за предузета добра потпуно изда, или пуниларно на непокретним добрима осигура, или се другом каквом законитом — од странке, која има примати — припознатом гаранцијом ујамчи. А дотле остаје оцеплењем образована општина у досадањој митрополијској заједници.

XIV.

Као правно изјављена воља странке, која је за деобу, сматра се сагласна изјава апсолутне већине мушких сународних једноверних чланова, који су прешли 20. годину. Услед тога има се свагда ова околност при изравнању сходним начином констатовати.

XV.

За извршење овде нормисане деобе помешаних црквених општина, поставља се за дијецезе у тачци I. означене 6 помешаних комисија.

У сваку од ових комисија бира српска романска делегација по два повереника.

У случају ако једна странка утеловљење у сродну по народности митрополију поште, шаље дотични српски административни дијецезански орган и дотична ром. конвисторија по једног изасланика, који ће присуствовати комисијоналној расправи.

Од стране политичке власти присутно је једно лице као *testimonium legale* и при расправи.

XVI.

О расправи око изравнања води тачан записник дотична комисија на српском — романском језику и предају га члановима комисије дотичној делегацији.

Ако која делегација примети, да је расправа ма с које стране непотпуна, то се преко свог претседника стави са другом делегацијом у споразумљење, а обе делегације наредиће споразумно, да се расправа поцуну.

XVII.

Ако изравнање не испадне за руком, сачиниће комисија записник на обадва језика, у ком се ова околност има констатовати и уручиће свакој партаји дотични оригинални записник за употребу.

Стање ствари јављају комисије у равногласној релацији дотичним делегацијама.

XVIII.

У том случају, ако изравнање не испадне

за руком, има комисија изјавити странкама, да до деобе само судским путем доћи могу и покушава, колико је могуће и пријатељским начином уз сагласност обадвеју странака да утврди правичан и помирљив *modus vivendi* (начин заједничког живљења.)

XIX.

Делегације имају што пре по потпису овог споразумљења, наименовати и саставити комисије на изравнање.

Ове комисије имају почетком септембра о. г. расправе за изравнање без сваког отлагања отпочети, и што брже наставити, тако, да ове расправе буду до краја фебруара 1872. год. свршене.

На ту цел имају странке које мисле деобу искати, а још нису искале, до споменутог рока у том сислу молбенице дотичним комисијама предати. Ове комисије не узимају доцније правне у расправу.

XX.

Делегације саглашују се у том, да се са обе стране пошље претставка Њег. Величанству, да Његово Величанство благоизволи као расправни суд у овој ствари краљевски суд у Пешти са провинцијал и ц. кр. земаљски војени суд у Темишвару на крајину делеговати.

*

Ова погодба заједно са записницима делегацијоних седница прочитана је у саборској седници 5. јула 1871. (Бр. 2021. саб. зап.), после чега је, на предлог дра Лазе Костића, саборска седница претворена у конференцију и у њој узета у претрес како Погодба, тако и остали закључци делегација. Пошто је после одржане конференције поново отворена јавна седница саборска, предложи др. Стеван Павловић: „Да сабор садржај прочитаних записника о раду српске и романске делегације узме на знање и од српске делегације романској делегацији у погледу поравнања стављене предлоге и учињене понуде за своје призна и прима.“ Предлог дра Павловића буде једногласно примљен. (Бр. 2023. саб. зап.)

У седници 14. јула и. г. прочитао је др. Јован Суботић, као свој предлог, ову представку на угар. министарство богочасти и просвете и војено министарство:

„У прилогу под ./• има част потписани сабор вис. министарству до знања донети уговор (Погодбу), који је између Романа и Србаља

православне цркве у Угарској у погледу деобе помешаних црквених општина учињен.

Уговор овај постао је правоваљаним пошто га је потписани сабор одобрио, а романска делегација на темељу под ./- приложеног пуномоћија* правномоћно прихватила.

Услед овог уговора има се деобна расправа без одлагања започети, а пошто се у истом уговору и присуство политичне власти прописује, то се овим садржај реченог уговора вис. министарству с том учтивом молбом приоштва да би односне налоге политичким властима издати изволело.“

Сабор је закључио, да се овако предложена представка поднесе. (Бр. 3019. саб. зап.)

Да ли је ова представка, сабором закључена, поднесена, и када, уг. министарству, о томе трага нема. У уручбеном записнику је под М. Бр. 542. забележено, да је, и то тек 6. октобра 1871. јављено уг. министарству, „да се сабор српски с романским погодио, да се Романима у име свију тражбина 300.000 фр. из оба фонда** издаду и моли се исто министарство, да учину наредбу, да се у Пешти од школске депутације руковани фондови поделе и на то изаслаој саборској комисији издаду.“ Можда је том приликом и представка поднесена.

Дана 7. јула и. г. јавио је Арадски епископ *телеграмом*, да је Синод Арадске дијецезе „одобрио тачке о фондовима, а ради манастира одредио комисију.“ Каква је та комисија била, где је, шта је радила и доконтала, о томе у Архиви нема трага. О њој наш сабор није био извештен, нити је радњу њену кад узимао у претрес.

Дана 20. јула јавио је *телеграмом* Вићентије Бабеш, да је и Карансебешки Синод „одобрио тачке поравнања.“ (М. Бр. 337.)***

* Пуномоћ, која се наводи у овој представи, а о којој је реч и у делегационом записнику од 18. (30.) јуна Бр. 7, нема у Архиви, нити у оригиналу, нити у препису. Нема у Архиви ни других, ијоле важнијих списа, који се односе на деобу с Румунима. Да ли су ти списи код уг. министарства, или су у приватне које особе, или у каквом будаку које канцеларије наше, не знамо. Тек нема их овде, где треба да су сви списи — у Архиви. Из уручбеног записника (М. Бр. 529. ex 1871.) види се, да је министарство, дописом својим од 16. (4.) октобра 1871. Бр. 25. 140; тражило „сва акта односења се на погодбу с Романи у смотрену фондова, општина помешаних итд.“ Без сумње је том тражењу задовољено, али се из уручбеног записника не види, да су списи и враћени.

** Непркосновеног и клирикалног фонда.

*** Овога телеграма, као и онога Арадског епископа нема у Архиви. Администратор Стојковић није те телеграме саопштио сабору, бар у записнику саборском о томе

Највишом царском резолуцијом од 10. априла 1872. буде поравнање наше с Румунима одобрено. Румунима је 9. новембра 1872. исплаћена аверзионална свота од 300.000 фр., fundus instructus и пустара Св. Симеона у Арадској дијецези, и дотични фондови и фондације, те је отпочета и радња комисија у помешаним општинама према поступку у Погодби утаначеном.

Радњу око деобе помешаних општина остављамо на страну и прелазимо на манастире.

Од интереса је, да у српском преводу изнесемо о томе мишљење дра Теодора Мандића, које је он изложио у свом (немачком) експозеу, поднесеном кр. Тавернику барону Шенеију 17. марта 1866.*

„Захтеви Румуна, да им се уступе манастири, мењају свој облик према времену у ком су се дизали. У „програмном нацрту“, ког су у јесен 1864. предали, траже они три манастира, Ходош, Бездин и св. Ђурађ. У своје „мишљењу“, кога су предали зими 1865., захтевају они и четврти, Месић. Њихове пак црквене поглавице задовољше се пак у својој „допуњујућој изјави“ од 10. марта 1865. и са два манастира, а румунски митрополит барон Шагуна назначио је у свом меморандуму у Бечу 1. априла 1865, кога је предао ц. кр. државном министарству, поименце манастире Ходош и св. Ђурађ као оне, који би требали да се уступе Румунима.

„Српски Синод 1865. у Карловцима пристао је, да се уступи само Ходош под условом да то одобрн српски народно-црквени сабор.

„При саветовању саборске комисије као и конференције у фебруару и марту 1865. изашао је патријарх Самуило Маширевић, потпомогнут од скоро свију епископа, са предлогом, да се Румунима манастир Ходош за Арадску а Златица за будућу Карансебешку дијецезу под тим условом уступи, да врховно власништво оба манастира и на даље остане српском народу и да се манастири опет у српски посед врате, ако би манастирско свештенство или сколина њихова оставили православну веру. Али овај предлог буде са свима против 4 гласа од

ништа нема. Седнице саборске су г. 1871. одгођене 30. јула. Дакле, бројав Арадског епископа је свакако могао изнети пред сабор, а бројав Бабешов није могао тек у том случају, ако је стигао после 1 сата, после подне, кад је последња седница завршена.

* Успомене П. свеска. Стр. 114—119.

сабора одбијен, а Румуни буду са тражибином, да им се манастири уступе, одбијени.

„Манастири — вели се у актима српским — јесу српске фондације. Па и ако немају сва своја правилна основна писмена, то се да тумачити непрестаним турским и грађанским ратовима, који су оне крајеве непрестано пустошили. Али традиција говори несумњиво о њиховом српском пореклу, те је факт, да се манастири само донде пружају, докле дошле српски језички живаљ, и да — док у читавој источној Угарској и Ердељу нема ни једног православног манастира — манастири у Банату изгледају као духовне пограничне тврђаве српског народа. Њихов посед је понаособ осигуран Србима Леополдовом дипломом од 21. августа 1690: „Прилажемо даље и потврђујемо, да они могу као својину држати цркве и манастире грчке вере и што овима припада“... И сами Румуни — вели се у саборском меморандуму захтевају у свом „програмном нацрту“ само толико, „да се одговори потреби румунског народа, а да се при том увек води рачуна о славенском обичају и правима.“

„Напоследку сабор још особито истиче, да изборни ред издан решењем Њ. ц. кр. Величанства од 21. марта 1861. за срп. нар. цркв. сабор признаје манастирима Бездину, Св. Бурђу и Месићу право заступства на споменутом политичном народном сабору, на коме се само духовни и световни посланици српске цркве и српских становника и провинцијала некадање војводине Србије скупљају, да се овде о чисто српским политичким питањима светују, те се тиме отклања сасвим свака сумња о српском њиховом карактеру,* а да се и не обрати пажња на то, што је у овима као и у свима других манастирима славено-српски језик искључиви језик за богослужење и званичење.

„Колико год да изгледају ти у манастирском питању од српског сабора изведени мотиви (разлози) из привилегије, традиција узуса и поседа, да су убедљиви, што су сабор

* Према томе, отклања се сасвим свака сумња о српском карактеру и манастира *Ходоша*, јер је тај манастир уврштен и у саборски изборни ред од 1870/1. за српски православно народно-црквени сабор, са правом бирања посланика чисто српске народности, на сабор чисто српски, на којем се ради о чисто српским питањима, и све то после извршене деобе и оснивања румунске митрополије, и поред румунског сабора.

руководили с обзиром на неограничен пијетет српског народа за своје манастире, да такав закључак донесе, то се ипак не може порећи, да би они разлози, са којих је сабор пошао при одобрењу износа од 250.000 фр. из фондова (наиме: „жива жеља да се створи стално стање братске љубави и слоге, и освртање на све друге меродавне обзире“) били приличнији; и ваља жалити, што се, додуше не због срствености и упорности и нецрквене срдбе српске јерархије (као што се то тада барону Филиповићу чинило) него због других прилика, које су на расположењу сабора неповољно утицале за време целог преговарања о румунском питању, — предлог донесен од патријарха, а врло је мало у битности различан од предлога румунског митрополита и ц. кр. комесара, није од сабора примио.

„Као што се види манастирско је питање тиме, што је синод предложио уступање манастира *Ходоша*, уз погодбу да то сабор одобри, а сабор, упитан о томе, то је одбио, доспело на криви пут, те је за мене сад тешко, да кажем о том своје мишљење. Ја мислим овако: Манастир *Ходош* лежи и онако у Арадској дијецези, те је и при новом одређивању граница (15. јула 1865.) Темишварске и Арадске дијецезе потпао под јурисдикцију Арадског епископа, те је и остао. али наравно није стекао нов пуноважан поседни наслов. Нека се задовољи сада са овим фактичним стањем, без претходна формална коначна решења. Тиме би се дала на неко време задовољштина „потреби“, које Румуни, као што тврде, имају, али их не могу да докажу“.

(Свршиће се.)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак)

Глава III.

Епоха псеудо-националног покрета у Румунији.

Одјек грчког устанка у Румунији. — Сваџивање фанариотског ига. — Покрет за национални препорођај румунског народа. — Убитачан утицај западне културе. — Тежња Румуније, да се отуђи од православног истока. — Кнез А. Куза и његове црквене реформе. — Секуларизација црквених добара и подчињавање цркве држави. — Јавна наклоност владина латинству и протестантству.

— *Јадни плодови радикалних реформа, противних црквено-народном духу.*

Када, 1821. год., плану велики устанак Грка против турског ига, одјекну он још исте године и у Подунавским кнежевинама, где се подиже револуција, коју покренуше Грци-Фанариоте против Турака. Ну том приликом баш показа се сва мржња, коју давно осећаху Румуни према Грцима. Они, не само да се нису придружили Грцима против заједничког непријатеља, као што је на то рачунао вођа румунских хетериста Александар Исиланти, већ напротив, помогоше много Турцима, да угуше грчки устанак. Почетком 1822. године послаше Румуни у Цариград депутацију молдавских и влашких бољара с молбом, да им се поврати право избора својих сународника за господаре. Молба буде повољно решена и за Молдавску буде изабран Иван Стурдза, а за Влашку Григорије Гика — обојица на 7 година. — Тако престаде господство Фанариота у Подунавским кнежевинама. Година 1821²³ сачињава у румунској историји читаву епоху, јер од то доба Молдавска и Влашка фактички се ослободише од ига фанариотског, те дух румунског народа прену, као никад дотле. Отпоче силан просветни покрет у чисто националном духу. Одмах је обраћена пажња на народно образовање; обука у школама, сад већ румунским, вођена је у строго румунском духу. Исто тако почеше гонити грчки језик и из богослужења. Васпитаници јашке школе при манастиру Три Јерарха, под утицајем националне идеје, захтеваху од игумана, да свршује службу на румунском језику. Када игуман не хтеде то учинити, наступила је чак и туча међу васпитаницима школе и слугама игумановим. Народ стаде на страну васпитаника, те је на крају крајева морао да се у ту ствар умеша и гроф Киселев, који је стајао на челу привремене руске управе (у време 2-ге окупације од 1822—1834. год.). Киселев је наредио, да има бар један део службе свршавати се на румунском језику. У ошће руска привремена управа беше врло на-

клоњена просветној националној тежњи Румуна. Осим већ дотле постојалих школа (јашке и букурештске св. Саве), основане беху још и неке друге више народне школе. Подиже се румунско позориште, у ком су сад већ јавно исемевали Грке-Фанариоте; поче се издавати читав низ новина и листова, ударен би снажан основ развитку трговачког покрета, коме најважнији центар постаде Галац. Сви ти успеси стајали су у зависности од руске управе, чији утицај, у облику политичког протектора, с умањивањем Портиног утицаја, беше у кнежевинама силно огroman.²⁴

Ну, неограничавајући се образовањем стеченим у домовини, маса румунске младежи тежила је ради усавршавања у иностранство — Беч, Париз, Рим итд., где се почела упознавати са западном цивилизацијом, која је на умове румунске младежи деловала тим силније, што је претходни фанариотски период представљао као што смо видели, неутешну слику духовног мрака и материјалног сиромаштва. На несрећу, познанство са западом и занесеност за њим беше судбоносно по румунску младеж, као и за Румунију у ошће. Услед крајње неспремности Румуна за примање плодова европске цивилизације, она им је отровала саму душу и, кренувши их са земљишта старих историјских предања, упутила их је правцем ројског подражавања ономе, што им је туђе и по вери и по предањима — иноверном западу. Румуни пронађоше, да су они потомци старих Римљана, „одломак запада,“ ког је судба одбацила на исток, а од ког би сад они хтели ма пошто по то да се оделе и поврате своје природном центру. Особито је дивно изгледао у очима румунске младежи тадашњи идеал свих романских народа, па и све Европе — француски народ; отуда силан занос за свим оним што је француско, за француским — модама, књигама, манирима,

²⁴ По Акерманској конвенцији (1826. г.), „како именовање, тако и промену господара не може Порта учинити без пристајања на то Русије.“ А по једренском уговору (1829.), који је још већма ограничавао утицај Порте на кнежевине, а у корист Русије, кнез се поставља доживотно, а Русија се официјално признавала за покровителицу кнежевина. — Тај протекторат Русије трајао је до 1856. год., када би преиначен — Паришким уговором.

²³ Од 1821. до 1822. год. управља у Подунавским кнежевинама савет месних бољара, познат под именом „кајмакам.“

језиком итд. Румуни, који су у иностранству добили више образовање, повративши се у отаџбину добијаху висока звања и привилегирана места у администрацији, суду и школи. Они саопчише својим сународницима утиске са запада, разливши отров западњаштва по свој земљи румунској. Једино остаде неотровано просто сеоско становништво, које, истина, и даље је остајало у незнању, али и у преданости својој матери — цркви православној. Резултат тога заноса западним идејама (у свези са претходним фанариотским угњетавањем) беше онај опасни правац у животу и раду, од ког се ни данас још није ослободила Румунија. То је скоро фанатичка мржња „интелигенције“ према православљу, које од сада почеше називати „фанариотском културом.“ И данас је Румунија, можда једини крај у свету, у ком је историјска религија постала предметом болесне мржње и жестоког гонења. А та религија васпитала је толико поколења и, без сумње, учинила је грдне услуге румунској народности, коју је она често спасавала од робства турског и западног. И све то није се догодило због индиферентизма религиозног или безбоштва; Румуни су спремни биди да приме какву год било религију запада — протестантску или латинску, само не православље, које им је тобоже помрачило њихов „латински ум,“ услед чега је и развитак њихов, као народа латинске расе, био стран њиховој унутрашњој природи. Такав одношај њихов према православљу, у свези са занесеношћу за западом, сачињава главну црту даље историје румунске цркве.

Тај непријатељски одношај према православљу одразио се брзо и на одношају румунске интелигенције према Русији. Просвећени „западом“ Румуни омрзнуше своју ослободитељку од турскога ига, јер је она, привремено управљајући Румунијом заједно с Турцима, изгледала у очима њиховим као представница омражене фанариотске културе. Уз то још неке националисте румунске подозреваху, да Русија тајно намерава сасвим присвојити Румунију и претворити је у своју губернију, сасвим испуштајући из вида, да се Русија баш старала о подизању њихових народних школа, позо-

ришта, да је дала Румунији организациони статут 1831. год., који је баш сачињен с намером да се сачува румунска народност.²⁵ Год. 1848. планула је у Влашкој револуција, која је била само даљи развитак народног покрета 1821. године. Па као што је тада сбачено било иго фанариотâ, тако су 1848. год. мислили, да се избаве скрбништва руског, те да се слободно лате развитака румунске народности, на начелима западно европске цивилизације. Привремена револуционистичка управа, на челу с митрополитом влашким Нифонтом, прогласила је безусловну слободу штампе и еманципацију Јевреја, ишла је за уништењем зависности неких румунских манастира, који беху „преклоњени“ источним обитељима. Када је 1853. год. руска војска прелазила Прут и приближавала се Дунаву, тада румунске кнежевине понузуше се Турцима, да их заузму и уреде народну војску, која ће им помоћи против Русије. А када 1856. год., по Паришком уговору, сасвим престаде протекторат Русије над кнежевинама, тада мржња Румуније према православљу и својој ослободитељки Русији, као и према Словенству у опће — дође до врхунца, те поведе за собом врло тужне последице, које сасвим изменуше ток румунског живота. Националистичка партија препорођаја Румуније одушевљено је поздравила над протектората Русије над кнежевинама, држећи, да се тиме Румунија ослободила од историјске преграде, која јој је сметала, да се слободно развија на начелима присутних јој романских особина. Заједно с њом ликовоа је и папско-протестантски запад. С друге стране, уважањем румунских кнежевина у сферу западног утицаја (проглашењем опће-европског протектората над кнежевинама) ослабила се Русија, задавао се удар православљу, а уз то ослобођена Румунија од протектората Русије — беше „буфер“ међу Турском и Русијом. Даљи ток догађаја у кнежевинама оправдао је наде запада (а у главном Француске у доба На-

²⁵ Тај организациони статут дуго је остао као основни конституционални закон целог румунског народа, одређујући ред избора господара, право опћег сбора, финансијску управу, судство, компетенцију разних државних установа и садржавајући у себи уставе о трговини и т. д.

полеона III-ћег.)²⁷ Кнежевине Влашка и Молдавска сјединише се у једну државу под именом „Румуније“ (11/23. децембра 1861. год. прогласио је кнез Куза официјално сједињење обојих кнежевина). За кнеза сједињене Румуније буде изабран пуковник А. Куза занешени националиста и униониста, који непријатељски беше расположен према Русији, а потпуно предан Француској. Све то беше дело руку папско-протестантског запада, који је неуморно радио на штету православља и Русије. Поводом уједињења кнежевина, главни тумач западне политике, лондонски „Тајмс“, писао је: „Главна ствар састоји у том, да руски цар не распростире своју власт ван данашњих граница; те отуда, ако ће се успостављањем молдавске државе стати на пут ширењу Русије, тада је наша сврха постигнута.“ Затим је „Тајмс“ још изразио наду, да ће, упоредо с независношћу, у румунским кнежевинама још ослабити и религиозне свезе, које их свезују с Русијом. А канцлер енглеске државне благајне лорд Росел у свом говору 4. маја 1858. године, поводом сјединења Подунавских кнежевина у једну државу, рекао је између осталог ово: „Најбољи отпор Русији може се наћи у снази слободних људи у тим крајевима; ја бих хтео, да на дан смрти „болног човека“ буду спремне слободне државе, којима би тежили одломци државе турске.“ Полазећи с таква становишта, западна дипломатија, управљајући политичким пословима Румуније, дала је овој најкрајњу конституцију узевши за образац државно устројство Француске, које је основано на принципима револуције од 1789. године. То беше конституција с врло пространим схватањем слободе личности, слободе наставе, штампе, слободе савести и богослужења, без разлике вероисповести. Формално ипак буде православна вера проглашена као владајућа: ну, у самој ствари православље је било само трпљена

²⁷ Уједињење Подунавских кнежевина у једну беше послао Француске; Наполеон III у свом говору, поводом тим, навао је Унију кнежевина делом правичности и победом цивилизације, а у награду Румуна за њихову храброст, оним је послао 10 хиљада пушака и телеграфично је известио Кузу о својој наклоности према њему.

религија већине. Сва та конституција по својим принципима беше противна православију. По њој је, у Румунији, извором власти постао сам румунски народ, који је изражавао своју вољу преко кнеза и народног представништва. А та конституција брзо је показала себе, ударивши печат разурданости и потпуне безпринципности на даље догађаје црквеног живота у Румунији; она је као у огледалу одразила све моралне недостатке Румуна, који, тек што се ослободише од турског и фанариотског ига и осетише се потпуно слободнима, онојени лукаво им преданом слободом злоупотребаваху је на све могуће начине, а заборавише права начела своје историје.

Најчешћи представник те конституције, који јасно показује, како силна беше реакција против фанариотског ига, а исто тако како силан беше занос за свим опим што је западно-европско — био је први кнез Румуније Александар Куза. Он је без сумње човек даровит, европски образован (у Немачкој — у Потсдаму и Минхену), демократ и униониста револуционистичког правца, а пошто је прогањан био од руских власти, којима непријатељски беху расположене румунске националисте (био је затворен, али побеже преко Беча у Цариград) — А. Куза се врло допао тада главној на родној партији демократа — униониста, који га и кандидоваше. (Наставиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(Високопросвештени господин епископ Лукијан Богдановић) бавио се је прошлх дана у патријаршкој резиденцији, а вратио се је у Будимпешту у прошли петак.

(Саборски Одбор). Пед председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха Георгија Бранковића, држао је Саборски Одбор своје редовне седнице 4., 5. и 6. марта о. г. пре и после подне. Присутни су били чланови: високопросвештени господин епископ Мирон Николић, за тим г. г. Др. Ника Максимовић потпредседник, окр. прото-

презвир Борђе Влаховић, Јосиф Јагић и Ми-
хаило ил. Роговић.

(Сазив сабора.) Његова Светост, преузвишени
господин патријарх српски *Георгије Бранковић*, са-
општио је Саборском Одбору, да је сазвао сабор за
26. мај (8. јуни) о. г., по до данас на Његову при-
јаву гледе тога сазива да није стигао одговор. Чим
стигне, сазваће Саборски Одбор, да учини даља
нужна расположења.

(Манастир Ходош.) Саборски Одбор је и у
прошлим седницама својим узео у претрес питање
о ревидикацији манастира Ходоша, те је у том по-
гледу, осим осталог, закључио: извести о ово-
предметном своме раду Св. Синод и поднети повер-
љиво извешће сабору. Ради умирења нашега на-
рода можемо саопштити, да је Саборски Одбор у
поседу таквих доказа о српском праву на споменути
манастир, да је њихова ревидикација изван сваке
сумње.

(Пустара Сириг.) Дана 4. (17.) марта о. г. одр-
жао је Саборски Одбор дражбу у предмету издавања
под закуп на 12 година пустаре Сириг, које приход
служи на подмирење епископских дотација. Највећу
понуду учинио је *Савез земљорадничких задруга у
Загребу*, и то у износу од 146.500 круна, дакле
са 20.500 круна више него што је досадања за-
купнина доносила. Саборски Одбор је понуду Савеза
земљорадничких задруга примио и пустару Сириг
њему под закуп на 12 година издао.

(Спуштена камата.) Саборски Одбор је у про-
шлим седницама својим закључио, да се камата на
хипотекарне зајмове код народно-црквених фондова
спустити од 1. јула о. г. са 7. на 6%.

(Превишње признање српскоме књижевнику.)
Његова Преузвишеност, г. министар председник *Ко-
ломан Сел*, благоизволео је отписом од 24. фебруара
о. г. извести *Чика-Стеву В. Поповића*: да му
је, по довршетку књижевног дела: „Аустро Угарска
монархија у речи и слици“, Његово царско и апо-
столско краљевско Величанство благоводело, за са-
радњу његову на томе делу, *изразити најмили-
стивије Своју превишњу захвалност и потпуно
признање.*

(Споменик Бранку Радичевићу.) Од преноса
Бранкових последњих земних остатака са Бечкога
гробља на Стражилово (1883. г.), остало је добро-
вољних прилога. Општи збор, на појутарје Бранкова
преноса одржан у Карловцима, одредио је, да се
тим заосталим приловима оснује фонд за подизање
Бранкова споменика, а изабрао је одбор, да руко-
води тим новцем, да чува и оправља песников гроб

и споменик на Стражиловском вису. Тај одбор је
предао новац на руковање Саборском Одбору, као
управи народно-црквених фондова, при којој се ру-
ковало до данас с тим новцем, као с фондом за по-
дизање Бранкова споменика. Фонд је износио концем
1901. г. 9157 К. 30 п. Чланови одбора за подизање
споменика, тројица на броју, сматрајући себе одбо-
ром и мислећи да је дошло време подизању Бранкова
споменика, затражили су од Саборског Одбора, да
им уручи на ту жељ споменути новац. Саборски
Одбор је наредио благајни нар. црквених фондова,
да одбору новац изда, а овај с њиме да по својој
вољи и најбољем мишљењу расположи.

Као што је познато, дотични одбор мисли: 1.)
да се одмах приступи подизању споменика; 2.) да
се исти подигне на Карловачкој пијаци, према сре-
дини патријарашког двора; 3.) да споменик израђен
буде на постољу од 3 метра, са попречем песнико-
вим од 1 метра.

Наше је мишљење, да не би требало са овим
послом још хитати; него да би требало о сва три
изложена момента у тој ствари, још једаред, а према
потреби и више пута, повести реч. —

Привредне вести.

(„Српска Банка“). Прешлих дана предстала је
депутација „Српске Банке“ преузвишеном госпо-
дину Бану грофу Куен Хедерварију са молбом, да
изволи поспешити решење кр. земаљске владе гледе
поделења популарне сигурности и јамчевне способ-
ности за хипотекарне зајмнице „Српске Банке.“
Преузвишени господин Бан изјавио је депутацији,
изјавивши се похвално о пословању Банке, да ће
предану му претставку помно проучити и у спора-
зуму са министром финансија по могућности што
скорије издати сходно према стању ствари решење.
Депутацију је предвео светлом Бану народни засту-
пник г. Михаило витез Зубовић. Да је „Српска
Банка“ до сада велике штете имала, јер није могла
издавати хипотекарне зајмове, не треба ни да спо-
мињемо. А да је њена молба у том погледу осно-
вана, изван сваке је сумње. Од праведности све-
тлога Бана надамо се, да ће та молба бити скоро
уважена. —

У Далмацији.

(Верска сношљивост и хришћанска љубав!!)
„Гласник“ православне Далматинске цркве у 2. броју
о. г. доноси овај допис из Дубровника: „Да нијесмо
у XX. вијеку и у просвијетљеној држави, гдје је
слобода савјести зајамчена и равноправност вијеро-
исповијести темељним законом призната, не би се
чудом чудили смионости побожног (?) једног слуге

олтара Божијег (?), вајног коризменог проповедника римско-католичке катедрале у Дубровнику! У часу, кад се вијерни скупљају на молитву и у жељи, да ријеч Божју чују кроз уста учитеља свога, да се науче како треба Бога и ближњег свога љубити, — они морају да из богомоље бјеже, да пред собом и поштеним свијетом црвене, да се у чуду питају: шта се све ово догађа у питомом нашем Дубровнику? Јавност је већ осудила шкандалозну проповијед фанатичног каноника-проповједника, који је морао чак са мутног Тевера доћи, да најжешћим погрдама обаспе нашу св. правосл. цркву и вјеру, и да нас православне, у сред бијела дана и пред одабраном публиком, са катедре црквене назове: зликовцима и демонима! Дан 6. (19.) фебруара 1902. остаће у пријатној успомени забиљежен у аналима катедрале града Дубровника!! Па чујмо тога вајног проповједника.

Учени и побожни (!) римски свештеник, проповиједајући о узвишености и светости римско-католичке цркве, те истичући истинитост њених догмата и њених свештеника спасоносноу мисију у свијету, прелази на „грчку шизму“ и најцрњим бојама преставља тај накао! Шта је све он казао о православној цркви није могуће поновити, јер румен стида то нам не да, а оправдани гњев могао би нас у оцијењивању тих погрда далеко завести. Убраћемо неколико тих цвијетића из његова вртла. Казао је: да је православна црква „антихристова“, да је она „црква пакла“, у којој су свештеници „демони“, а народ „измет који се ваља у благу грјехова и зала“; казао је, да ми православни не знамо за Дјеву Марију, нити је поштујемо као Богоматер, а за светитеље, да црква наша сматра само неке из времена прије „шизме“, а кад је покушавала у познија времена та црква да прогласи кога новог светитеља, онда би се тек увјерила „che era un malandrino“, (да је зликовац). Казао је још, да су правосл. епископи и свештеници у свијету *зми духови*, који трују народ а старају се да жене и дјецу своју усреће, — њима је вјера девета брига; наука им је: „грчко фарисејство“, а понес су им „браде и камилавке“, и да „piu vale una cocolla d' un frate, che tutto l' episcopato loro con presbiterato“ (више вриједи једна фратарска кукуљица, него ли сав њихов епископат са свештенством); а да слика буде потпунија рекао је, да смо ми православни *рођени у благу и у благу да ћемо умријети*, „nati nel fango ed in fango moranno“.

Још је ту било погрда на претек, али је доста да се и ово знаде, па да се појми сва тежина при-

јеступа, да се осуди жигом вјечите срамоте овакав проповједник мира и хришћанске љубави! Али није ово осамљени случај. Ми православни навикли смо оваким даровима од браће наше по Христу; него је овај најновији дар, све друге надмашио. Ми смо до сада увијек само сажалећали овакове случајеве, и нијесмо хтјели истим оружјем реагирати, држећи се науке Христа Спаса. Али не ћемо моћи нити смјети увијек говорити: „опрости им, Оче, јер не знају шта чине“, јер стрљењу нашем мора доћи крај. Ми бранимо своју цркву а поштујемо свачију вјеру и права, па захтјевати можемо и морамо, да и други цркву и вјеру нашу не погрђују и права наша не газе. Ништа нема грђег ни опаснијег од вјерске несношљивости. Боже нас сачувај тога зла! Међутим ко је позван нека бичем, по примјеру самога Христа, тјера из храмова недостојне слуге, који цркву Његову свету погане... Уз то, ми се надамо у правичност и заштиту закона, који нам слободу вјероисповијести наше зајамчује.“

После овога чудовишта, зар да се чудимо и неком Етингеру, који је просуо своју фанатичку срдбу по 10. и 11. броју „Katoličkoga Lista“ Загребачког против православне цркве у опште, а руске наособ, у своје чланку „Ruska crkva“. Каква дупља такве и пчеле излећу из ње...

У Србији.

(Велика Школа.) У правноме факултету Велике Школе упражњене су катедре *административног права, римскога, међународног јавног и канонскога права*. Министарство просвете расписало је стечај за те четири катедре. Компетенти имају до краја априла о. г. послати своје пријаве са потребним документима министарству просвете.

(Награђено дело.) Краљ. Срп. Академија Наука у Београду наградила је 22. фебруара 1902. год. дело *Из Иванића*, конзула у Скопљу, под насловом: *Из Црквене Историје Срба у Турској у XVIII. и XIX. веку*, са првом наградом од 1000 динара из књижевног фонда пок. архимандрита Нићифора Дучића.

Разне белешке.

(† Митрополит Аркадије Чуперковић.) Православни архиепископ и митрополит Буковински Аркадије Чуперковић преминуо је 5. (18.) фебруара о. г. у 79. години свога живота. За администратора митрополије именован је епископ посвећења и митрополијски викар *Др. Василије Реица*. Благоупоконени митрополит Аркадије рођен је 14. (26.) марта 1823. Г. 1847. постао је парохом. Г. 1866. заклауђерио се и постао игуман манастира у Путни. За

архимандрита произведен је био 1874. После смрти митрополита Морарија именован је З. (15.) марта 1895. администратором митрополије, а у фебруару месецу 1896. за архиепископа и митрополита. Лака му земља и вечна памат!

(Св. Јеронимски завод у Риму.) Узмицање римске курије и папиног решења у питању назива Св. Јеронимског завода у Риму, огорчило је и „разочарало“ је хрватске римокатоличке кругове, који су на донашању прошлогодишњег бревеа папиног радили и у њему после „toliko napora i toliko muka“, славили победу своју и својих „пдеја“. Огорчење и разочарање то тако је велико, да је израза добило и у — „Obzoru“, и то у облику агитације за успоставу старохрватске службе Божје за све Хрвате“. Тражење потпуне успоставе старохрватске службе, треба да буде одmazда Ватикану, што је узмакао и podlegao nebratskoj intervenciji crnogorske diplomacije“ у питању Св. Јеронимског завода. „Ne smijemo, вели „Obzor“, više biti izloženi iznenadjenjima, kao što je ono, koje nas je zadnjih dana iz Rima ošinulo. Prenimo se dakle, te složno i energično ustanimo na obranu naše svetinje i ne položimo oružja, dok ne postignemo ponovno ono, što nas po božjem i po ljudskom pravu ide.“

Дакле, св. отац папа: или не зна шта им све по том праву иде, или не ће да им даде. Али како онда стоји са непогрешивошћу папском? како ли стојимо онда с „najvišim moralnim faktorom u svijetu“, каквим папу сматра и назива баш тај исти „Obzor“, који је после пет редака за тог истог папу — ма и болном душом — изрекао, да је узмакао и подлегао интервенцији црногорске дипломатије!

(Хоће у св. Православље.) У бојазни од полатинавања и огорчени на талијанштину у црквеним проповедима, у богослужењу, у судству, управи и свима звањима Словенци око Трета (у Рицмању, Логу, Ројану) и у Истри почеше прелазити из римокатолицизма на унију. Изгледало је, да ће се сви поунијатити, да би избегли однаређивање своје. Но тај покрет узима, у најновије време, сасвим други правац. Словенци хоће сада у св. Православље, с тим уверењем, да им је тамо народном имену и језику једини спас.

Кад је изасланик викара Тршћанске бискупије покушао прошлих дана у Рицмању, да тамошње Словенце из уније врати у римокатолицизам, нису ови о томе хтели ни да чују, него многи изјавише, да ће са свима члановима својих породица прећи у св. Православље, дочим остали изјавише, да ће за сада

још остати при унији. Али сви рекоше у глас: У латинизам нико их више не поврати, пре ће се дати распети!

Беседу викарева изасланика, каноника Марте-ланца, који је изаслан био да их умири, прекидали су узвицима: Живело Православље! Живео владика Милаш! Узвике је те прихватио с одушевљењем цео искупљени народ. Као што јављају, у непосредној близини Трета образоваће се велика словеначка православна црквена општина. —

(Да ли има књиге без штампарске погрешке). Др. Нанчоу, француски научењак, бавио се је годинама истраживањем: да ли има књиге без штампарске погрешке. Нашао је, напослетку, да је таква књига „Virgil“, коју је издао Firmin Didot. Но то његово откриће није дало спавати професору Алберту Ајму. Тражио је — кад га није мрзило — погрешку и у том издању. Изгубљено време и уложени труд ипак му је био успехом награђен. И у тој књизи без штампарских погрешака нашао је једно слово „j“ без — тачке. Велики проналазак! Стручњаци штампарски, дабогме, не би му дали ни те радости, јер пронађено „j“ без тачке није штампарска погрешка, пошто се слово „j“ не лије без тачке, него је то изанђалост дотичног слова, због које није при штампању дотична тачка изашла. Шта више, можда та тачка није из машине изишла само у неким, па и у дотичном примерку, који је истраживао професор Хајрм, а у другим примерцима је могла да буде и она отиснута. Да ли је овај случај, оставићемо, разуме се, пасији француских научењака да о томе расправљају.

(Шта је добио Шекспир за свога „Хамлета?“) Ниједно позоришно дело није толико пута приказано као „Хамлет“, и може се рећи, да је та трагедија, од како се кроз три столећа приказује, довела разним друштвима и личностима — милијоне. Неки пак Лондонски архивар ишчеуркао је из архивске прашине и изнео на свет, да је сам Шекспир за то своје уметничко ремек-дело добио једва 100 круна. —

Књижевни оглас.

Позив на претплату „Мале Библиотеке“.

Мала Библиотека излазиће тачно сваких 15 дана по једна свеска од 5—6 штампаних табака досадањег облика и израде. У њима ће бити оригинални радови наших књижевника и одабрани пријеводи из свјетске литературе.

У овогодишњу серију ући ће сем осталих и неколико свезака Хумористикона где ће бити скупљене

коверије наших представника хумористичне књижевности, које ће бити занимљиве својом шалом и сатиром на извјесне слабости нашег књижевног, културног и друштвеног живота. Осим тога уредништво се побринуло да изнесе неколико животописа са књижевним студијама свјетских литерата.

Свака свеска Мале Библиотеке имаће, одвојен од текста књиге, свој прилог *Преглед* у коме ће се приказивати све новости српске и стране књижевности. Приказиваће сваку нову књигу која дође уредништву на оцјену и листове који буду долазили у замјену. Доносиће омање оцјене и чланке, који буду од вриједности у српској или свјетској штампи.

Као прилог доносиће свака свеска по једну илустровану дописну карту са сликама наших књижевника, репродукцијама српских умјетничких радова и ликовима светитеља.

Пошљедња децембарска свеска донијеће својим читаоцима као божићни дар још укусно израђен мали цени календар за идућу годину.

За Преглед, који ће се крајем сваке године моћи скупити у једну цјелину, власништво ће сваком претилатнику бесплатно послати лијепе израђене тврде корице са штампаним садржајем Прегледа.

Цијена је Малој Библиотеци: За Босну и Херцеговину и Аустроугарску 6 круна. Ван претилате продаваће се поједине свеске 30 потура.

Претплата се прима најмање на пола године, а ваља је слати непосредно Администрацији Мале Библиотеке у Мостар (Херцеговина).

Претплату ће примати све књижаре и растурачи.

Све што се тиче Мале Библиотеке нека се шаље Администрацији, а рукописи уредништву њеном.

Досада су изишле ове свеске:

1.) Јован Протић: „Шарени шљунци“, хумористичне цртице. 2.) Д. Ђ. Омчикус: „Disjecta“, слике, црте и приповијетке, (св. I.) 3.) А. П. Чехов: „Приповетке“, превео Веља Миросављевић, (св. I.) 4.) Симо Матавуљ: „Три приповијетке“. 5.) Свет. Ђоровић: „Двије шаљиве игре“. 6. и 7.) Од српских приповједача: „Божићне приче“. 8.) † Илија П. Вукићевић: „Ариаутске слике“. 9.) Стеван Сремац: „Две приповетке“. 10.) Иво Ђипико: „Са ја-

дранских обала“, кратке приче. 11. и 12.) Јован Протић: „Сеоске фотографије“. 13.) Д. Ђ. Омчикус: „Disjecta“, слике, црте и приповијетке, (св. II.) 14.) Бранислав Ђ. Нушић: „Кнез од Семберије“, Историјска сцена. 15.) Милета Јакшић: „Приче“. 16.) А. П. Чехов: „Приповетке“, превео Веља Миросављевић, (св. II.) 17. и 18.) Свет. Ђоровић: „Цртице“.

Свеска за приказ *Љубав према књизи*, шаље се на захтјев сваком бесплатно.

Издавачка Књижарница и Штампарско-Умјетнички Завод.

Пахера и Кисића.

у Мостару (Херцеговина).

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 17 1—3

На упражњено место учитеља и учитељице на срп. вероисповедним школама у Срп. Пардању (торонтал).

Плата је учитељу: за редовну школу 800 круна; за пофторну школу 80 круна; 2 ланца и 600□ оранице, све терете учитељ плаћа; за паушал 10 круна; 2 хвата тврдых дрва за своју потребу и стан у нарави, а поред стана половина баште.

Плата је учитељици: за редовну школу 600 круна; за пофторну школу 80 круна; за паушал 10 круна; 1½ хват тврдых дрва за своју потребу стан у нарави од једне собе и кујне и половина баште.

Дужности су им прописане школ. уредбом од 1872 год. Осим тога учитељ је дужан при сваком богослужењу за десном певницом појати, а учитељица ће ручни рад предавати свима ученицама.

Учитељ ће држати шест мушких разреда, а учитељица шест женских. Обадвоје ће уживати и квинквенале. Рок је овоме стечају за шест недеља од првога уврштења у „Сиону“. Молбе с прилозима слати потписаном управитељу.

Из седнице школ. одбора, држане у Срп. Пардању 4. (17.) марта 1902. год. —

Љубомир Велић поп Драгутин Мојић
перовођа и пр. учитељ. управитељ школски

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом тајлаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претилат књижара В. Валожина у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.